

Sosuke Natsukawa

Het verhaal van de kat die
boeken wilde redden

Vertaald uit het Japans door Geert van Bremen

SIGNATUUR

2020

Om te beginnen is grootvader er niet meer.

Dat is nogal plompverloren als opening, maar het is een feit waar weinig aan te veranderen valt.

Dit feit is van een orde waaraan even weinig valt te veranderen als het gegeven dat 's ochtends de zon opkomt en dat je in de loop van de middag honger krijgt. Hij kon zijn ogen sluiten, zijn oren dichtdoen en net doen of hij van niets wist, maar zijn grootvader zou daarmee niet terugkeren. Geconfronteerd met deze harde werkelijkheid stond Rintaro Natsuki zwijgend als aan de grond genageld.

Aan de buitenkant leek hij een rustige jongen. Onder de bezoekers van de uitvaart bevonden zich ook mensen bij wie zijn verschijning ongetwijfeld een beklemmend gevoel opriep, want voor een tiener die zo plotse-ling zijn enige familielid had verloren, maakte hij een nogal kalme indruk. De manier waarop hij in een hoekje van de aula bewegingloos naar het portret van zijn grootvader stond te staren, deed zelfs wat raadselachtig aan.

Toch was Rintaro niet bij uitstek een kalme, beheerste jongen. Hij was nu alleen maar stilgevallen omdat hij zijn enigszins wereldvreemde, afstandelijke grootvader

niet wist te koppelen aan het voor hem onwennige concept van 'de dood'.

Dat de god van de dood zich niet zo gauw zou bemoeien met het rimpelloze, kabbelende bestaan van zijn grootvader, die zich van dag tot dag onvermoeibaar en sereen door het leven had geslagen, had Rintaro vanzelfsprekend geleken. Toezien hoe zijn grootvader er onbeweeglijk bij lag nadat hij zijn laatste adem had uitgeblazen, voelde daarom alsof hij naar een scène in een slecht toneelstuk zat te kijken.

In feite zag zijn grootvader in de witte kist er zo normaal uit dat het Rintaro helemaal niet zou verbazen als hij, alsof er niets was gebeurd, 'welnu' prevelend opstond, water ging koken op de petroleumkachel en geroutineerd thee ging zetten.

Maar hij kon lang wachten, want grootvader deed zijn ogen niet meer open, laat staan dat hij zijn geliefde theekop ter hand zou nemen. Hij bleef doodstil en enigszins plechtig in zijn kist liggen.

In de aula van het uitvaartcentrum klonk het slaapverwekkende geluid van zangstemmen die op vlakke toon aanhoudend soetra's reciteerden. Ondertussen werd Rintaro met enige regelmaat aangesproken door de spaarzame gasten.

Om te beginnen is grootvader er niet meer.

Langzaam drong dit besef tot hem door.

'Wat doe je me aan, opa?'

Op zijn gefluisterde woorden kwam geen enkele reactie.

Rintaro Natsuki was maar een eenvoudige tiener, vijfde klas middelbare school.

Hij was klein van stuk, drager van een bril met enigszins dikke glazen, had een lichte huid, was weinig spraakzaam, niet atletisch, geen uitblinker in een of ander vak, en hij had geen favoriete sport: kortom, een heel doodgewone tiener.

Op jonge leeftijd waren zijn ouders gescheiden en niet veel later stierf zijn moeder, waarna hij tegen de tijd dat hij aan de lagere school begon door zijn grootvader in huis werd genomen. Sindsdien hadden ze met zijn tweetjes een gezin gevormd. Deze situatie mag voor een eenvoudige tiener wat ongewoon lijken, maar voor de persoon in kwestie was het niet meer dan de normale, alledaagse gang van zaken.

Maar nu zijn grootvader was gestorven, werd het verhaal wat ingewikkelder.

Hoe je het ook wendt of keert, zijn dood was onverwacht gekomen.

Op een ongekend koude winterochtend trof Rintaro zijn grootvader, die doorgaans vroeg opstond, tot zijn verbazing niet in de keuken aan. Toen hij ging kijken in de schemerige slaapkamer bleek zijn grootvader in bed reeds te zijn gestopt met ademen. De met spoed opgetrommelde huisarts concludeerde aan de hand van het als versteend slapende lichaam, waarop geen spoor van lijden te zien was, dat hij vermoedelijk door een plotselinge hartstilstand en zonder doodstrijd was overleden.

‘*Daiōjō*, hij is een zachte dood gestorven,’ zei de arts.

Rintaro reageerde aangedaan op die raadselachtige woordcombinatie van ‘gaan’ en ‘leven’. Hoe konden die twee woorden samen ‘sterven’ betekenen? Dat dit hem

nu zo aangreep voelde ongepast, maar wellicht was het een teken van zijn verwarring.

De arts had de problematische situatie van Rintaro juist ingeschat, en het duurde dan ook niet lang voor zich vanuit het niets een bloedverwant aandiende die zich tante noemde en die van verre kwam aangesneld.

Deze aardige dame regelde voortvarend het afhandelen van de overlijdensakte tot en met het organiseren van de uitvaart en andere noodzakelijke rituelen.

Rintaro sloeg dit alles gade zonder dat het tot hem doordrong, maar hij vergat niet om er een verdrietig gezicht bij te trekken. Toch leek het hem onnatuurlijk als hij bij de aanblik van grootvaders overlijdensfoto zijn tranen de vrije loop zou laten; het zou belachelijk zijn en een leugen. Het kostte Rintaro weinig moeite zich voor te stellen hoe zijn grootvader hem vanuit de kist met een schamper lachje zou vermanen om daar onmiddellijk mee op te houden. Daarom deed hij zijn grootvader tot het laatst toe zwijgend uitgeleide.

Na de uitvaart bleef hij achter met de bezorgd kijkende tante en de hem nagelaten winkel, die weliswaar schuldenvrij was, maar als erfenis ook nagenoeg waardeeloos.

Natsuki Boekhandel, zoals de winkel heette, was een klein antiquariaat verstopt in een achterafstraatje van een oude buurt.

‘Natsuki, wat staan hier toch veel goeie boeken,’ klonk een jongensstem.

Zonder om te kijken hield Rintaro zijn blik gericht op de grote boekenkasten. ‘Vind je?’ reageerde hij kortaf.

Vlak voor hem reikten de solide, aan de muur gemonteerde boekenkasten van de vloer tot aan het plafond, hun schappen gevuld met talrijke boekwerken.

Een keur aan meesterwerken uit de wereldliteratuur keek met een indrukwekkende plechtigheid neer op Rintaro: van Shakespeare tot Wordsworth, van Dumas tot Stendhal, van Faulkner tot Hemingway en Golding, te veel om op te noemen. Weliswaar waren het vrijwel allemaal wat oudere, tweedehands boeken, maar dat geen enkel exemplaar er versleten uitzag was de verdienste van de dagelijkse zorg die zijn grootvader er onvermoeibaar aan had besteed.

Vlak naast hem gaf de al even antieke petroleumkachel een vurig rode gloed af; het bood weinig soelaas, want in de winkel bleef het onaangenaam kil. Maar dat hij zich verkleumd voelde was niet alleen aan de temperatuur te wijten, wist Rintaro.

‘Ik neem in elk geval dit boek, en dit ook. Hoeveel is dat samen?’

Op deze vraag wendde Rintaro zijn hoofd een beetje, kneep zijn ogen iets samen, en antwoordde met zachte stem: ‘Tweeëndertighonderd yen.’

‘Je geheugen is nog steeds fenomenaal,’ zei de jongen meesmuilend. Gesproken had Ryota Akiba, een oude-rejaars van Rintaro’s school.

Hij was lang en lenig, had een heldere blik, en liep over van kalme zelfverzekerdheid, die niet onaange-

naam overkwam. Op zijn gespierde schouders, te danken aan het basketballen, zat een hoofd dat hem tot de uitblinker van zijn school maakte. Op de koop toe was hij zoon van de lokale huisarts en kon hij bogen op de nodige kennis van zaken over van alles en nog wat. In alle opzichten waren Rintaro en hij volstreekte tegenpolen.

‘Kijk, deze pareltjes heb ik ook nog opgeduikeld,’ zei Ryota, terwijl hij vijf of zes boeken op de toonbank stapelde. Deze uitblinker in sport en studie was ook nog eens een verrassend ijverige lezer en een van de weinige vaste klanten van Natsuki Boekhandel.

‘Wat is dit toch een goede boekwinkel, man.’

‘Dank je wel. Neem gerust de tijd om verder te zoeken. Het is opheffingsuitverkoop.’

Rintaro sprak op vlakke toon, waardoor het onduidelijk was of hij het meende of een grapje maakte.

Ryota zweeg even en zei toen tactvol: ‘Wat vreselijk van je opa,’ waarna hij zijn blik weer op de boekenplanken richtte alsof hij verder ging met zoeken.

‘Nog maar heel kort geleden zat hij daar in alle rust een boek te lezen. Het kwam zo onverwacht.’

‘Ik voel met je mee,’ zei Ryota.

Zijn medegevoel leek puur een beleefdheidsfrase, zo afgemeten en onwaarachtig klonk het. Ryota leek zich daar niet van bewust. Hij keek naar Rintaro, die zijn blik nog steeds op de boekenkast fixeerde.

‘Ik vind het een slecht idee dat je na het overlijden van je opa hebt besloten om zonder toestemming van school weg te blijven. Iedereen maakt zich zorgen.’

‘Wie is iedereen? Ik kan me geen vrienden inden-

ken die zich om mij zouden bekommeren.’

‘Nee, natuurlijk niet. Je hebt ook bijna geen vrienden. Lekker zorgeloos,’ stelde Ryota doodleuk vast. ‘Maar ik weet zeker dat je opa zich zorgen maakt, en uit bezorgdheid kan zijn geest niet overgaan en blijft hier rusteloos rondwaren. Dat mag je zo’n oude man niet aandoen.’

Het waren hardvochtige woorden, maar met een ondertoon van zachtaardige bezorgdheid.

Doordat de boekhandel hen met elkaar verbond, was deze briljante oudere leerling op een onverwachte manier begaan met zijn eenzellige, jongere schoolgenoot. Ook op school maakte hij vaak spontaan een praatje, en in deze voor Rintaro moeilijke periode had hij de moeite genomen om tijd in de winkel door te brengen, wat voor iemand als Ryota duidelijk blijk gaf van een zekere zorgzaamheid.

Nadat Ryota de zwijgende Rintaro even had aangekeken, vroeg hij: ‘Dus je gaat verhuizen?’

Rintaro bleef nog steeds naar de boekenplanken kijken en knikte. ‘De bedoeling is dat ik bij mijn tante ga wonen.’

‘Waar is dat?’

‘Geen idee. Ik heb haar ditmaal voor het eerst ontmoet, en ik zou niet weten waar ze woont.’

Rintaro sprak onaangedaan, zodat het onduidelijk was hoe hij zich voelde.

Ryota haalde licht zijn schouders op en keek naar het boek dat hij in zijn handen hield.

‘Dus vandaar de opheffingsuitverkoop?’

‘Daar komt het op neer.’

‘Ik ken geen andere boekhandel met zo’n mooie voor-

raad. Er bestaan amper nog winkels waar een gebonden versie van het verzameld werk van Proust op de plank staat, en naar *De betoverde ziel* van Rolland heb ik ook eindeloos gezocht, tot ik het hier vond.'

'Het zou opa plezier doen als hij je kon horen.'

'Als hij nog leefde, had ik hem nog meer plezier kunnen doen. Dan waren wij vrienden geworden en had ik hier voortaan op mijn gemak de mooiste boeken kunnen vinden. Dat zou reuzehandig zijn geweest, maar nu ga je ineens verhuizen.'

Ryota's spontane woorden kwamen voort uit medeleven, maar Rintaro wist niet hoe hij moest reageren en bleef strak naar de muur staren.

Daar stond die enorme berg boeken.

Het was knap dat dit antiquariaat in de huidige tijd kon voortbestaan, want de verzameling bestond vooral uit titels die allesbehalve trendy waren of al lang niet meer in druk verschenen. De waardering die Ryota liet blijken was feitelijk terecht, zelfs als je er rekening mee hield dat hij het uit mededogen zei.

'Wanneer ga je verhuizen?'

'Misschien over ongeveer een week.'

'Zoals gewoonlijk hou je weer een slag om de arm.'

'Dat is toch logisch. Ik heb er zelf niets over te zeggen.'

'Misschien niet, maar toch...'

Weer haalde Ryota zijn schouders op en hij keek naar de kleine kalender die naast de toonbank hing.

'Over een week is het kerstavond. Ook dat nog.'

'Dat maakt mij niet uit. Ik heb toch geen plannen, maar jij zeker wel?' vroeg Rintaro.

'Jij hebt makkelijk praten. Ik moet van alles regelen.'

Dat valt ook niet mee. Soms zou ik willen dat ik in mijn eentje de hele avond rustig op de Kerstman kon gaan zitten wachten.'

Ryota moest er zelf hard om lachen, maar Rintaro zei slechts: 'O, ja?' Ryota keek vertwijfeld en zuchtte: 'In jouw situatie is er natuurlijk geen enkele reden om nu nog weer naar school te gaan, maar je kunt niet zomaar met stille trom vertrekken. Er zijn best wel klasgenoten die zich echt zorgen om je maken.'

Ryota's blik dwaalde naar een stapeltje drukwerk en een schrift dat op de toonbank lag: het zogenaamde 'contactschrift' voor absente leerlingen.

Ryota had het daar niet neergelegd. Het was zo-even bezorgd door Rintaro's klasgenote, die ook klassenverteenwoordigster was.

Sayo Yuzuki heette ze, en ze woonde in dezelfde buurt. Rintaro en zij kenden elkaar al sinds de lagere school. Het was een levenslustig jongensmeisje met een opgeruimd karakter, maar ze was niet echt bevriend met de stille, in zichzelf gekeerde Rintaro.

Toen ze het contactschrift had gebracht, had ze Rintaro doelloos naar de boekenplanken zien staren en ongegeneerd een zucht geslaakt: 'Lekker makkelijk zoals jij je hier hebt teruggetrokken. Gaat het wel goed?'

Toen Rintaro wat bedremmeld keek, had ze haar wenkbrauwen gefronst en zich tot Ryota gericht, die vlakbij stond: 'Jij staat hier ook je tijd te verdoen. De jongens van het basketbalteam zoeken je overal.'

Nadat ze deze ouderejaars ook haar ongezouten mening had gegeven, was ze nonchalant de winkel uit gelopen.

Dit typisch stroeve gedrag van Sayo was Rintaro liever dan welk overdreven vertoon van bezorgdheid of medeleven ook.

‘Jouw klassenvertegenwoordigster doet altijd zo kortdaat.’

‘Ze tilt zwaar aan haar verantwoordelijkheid. Dat contactschrift had ze niet hoeven te brengen.’

Misschien had ze het gedaan omdat ze in de buurt woonde, maar Rintaro voelde zich bezwaard en had met haar te doen omdat ze in dit barkoude seizoen zich verplicht had gevoeld een omweg te maken.

‘Dat maakt alles bij elkaar zesduizend yen,’ sprak Rintaro, terwijl hij opstond.

Ryota trok een wenkbrauw op en zei: ‘Dat is ondanks de opheffingsuitverkoop nog steeds prijzig.’

‘Tien procent, meer korting geef ik niet. Het zijn allemaal meesterwerken.’

‘Natsuki ten voeten uit.’ Ryota lachte, pakte zijn handschoenen en sjaal van de toonbank, deed zijn tas over zijn schouder en zei ten afscheid: ‘Kom morgen weer naar school.’

Hij strooide nog een keer met zijn bekende, stralende glimlach en verliet de zaak.

Terstond daalde de stilte neer in de winkel. Ongemerkt was de hemel al roodgekleurd en begon de avond te vallen. Nu de stookolie bijna was opgebrand, stond de petroleumkachel zachtjes te sputteren.

Het werd tijd om naar boven te gaan en het avondmaal voor te bereiden. Toen zijn grootvader en hij nog samen waren, had Rintaro deze taak al op zich genomen, dus het karweitje was hem niet vreemd.

Toch bleef hij nog een poosje onbeweeglijk naar de winkeldeur staren.

Ook toen de zon onderging, de kachel uitdoofde en het allengs killer werd in de winkel, verroerde Rintaro zich niet.